

Tıpta Farklı Uzmanlık Alanlarında Eğitim Süresince Anatomi Dersi Gereksinimi

Anatomy Course Requirement During Training In Different Specialities In Medicine

Yasemin Behram Kandemir¹, Muzaffer Sindel², Yeşim Şenol³

¹Akdeniz Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Anatomi Anabilim Dalı, Antalya, Türkiye

²Yakındoğu Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Anatomi Anabilim Dalı, Türkiye

³Akdeniz Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Anatomi Anabilim Dalı, Antalya, Türkiye

Sorumlu yazar: Yasemin BEHRAM KANDEMİR,

Tel: +90 242 2496942, Faks: +90 242 2274485 E-mail: ya_behram@hotmail.com.

Anahtar Sözcükler:

Anatomi, Tıp,
Eğitim

Keywords:

Anatomy, Medicine,
Education

Gönderilme Tarihi

Submitted: 05.01.2018

Kabul Tarihi

Accepted: 06.07.2018

ÖZET:

Amaç: Bu çalışmada, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında, tıp fakültesinde uzmanlık eğitimi alan hekimlere, kendi uzmanlık alanlarında, eğitimleri sırasında anatomi bilgisine olan gereksinimlerinin belirlenmesi amacıyla bir anket çalışması yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Akdeniz Üniversitesi tıp fakültesinde, 6 farklı branşta (Radyoloji, Plastik Cerrahi, Genel Cerrahi, Göğüs Cerrahisi Ortopedi ve Anestezi) uzmanlık eğitimi alanı asistan hekimlere, araştırmacı tarafından 6 sorudan oluşan, uzmanlık alanına anatomi eğitimi entegrasyonunun yararı konulu bir anket çalışması yapılmıştır. Anket sorularına

verilen yanıtlar tanımlayıcı grafik ve tablo olarak sunulmuş yüzde (%) değerleri verilmiştir.

Bulgular: Anket sorularının cevapları değerlendirildiğinde uzmanlık eğitimi alan hekimlerin bir büyük çoğunluğu, Anatomi eğitimine uzmanlık alanında ihtiyaç duyduklarını (%96,7), almış oldukları uzmanlık eğitimine, anatomi eğitiminin katkısı olabileceğine inandıkları için, anatominin entegrasyonunun olması gerektiğini (%88,7) ve sonraki hekimlik yaşantılarında anatomi eğitiminin faydalı olabileceğini (%95,1) vurgulamışlardır. Hekimlerin çoğu bu eğitimin 1. (%62,9) veya 2. (%37,1) yılda verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Sonuç: Anket sonuçları ışığında, mezuniyet sonrası tıp eğitiminde anatomi bilgisinin yeri ve önemi sorgulanmıştır ve uzmanlık eğitimi alan hekimler tarafından, eğitimleri sırasında, alabilecekleri anatomi bilgisinin önemli ve faydalı olabileceği vurgulanmıştır.

MAKALE KÜNYE BİLGİSİ

• Kandemir, Y. B., Sindel, M., & Şenol Y.(2018) Tıpta Farklı Uzmanlık Alanlarında Eğitim Süresince Anatomi Dersi Gereksinimi. Tıp Eğitimi Dünyası, (17)52, 50-55.

ABSTRACT:

Aim: *In this study, a questionnaire study was conducted to determine the importance of anatomy training in physicians who received post graduate education in medical faculties in the academic year of 2017-2018.*

Methods: *A questionnaire study on the subject of the benefit from the integration of anatomy education into the field of specialization consisting of 6 questions by residents in the field of post graduate education in 6 different branches (Radiology, Plastic Surgery, General Surgery, Chest Surgery, Orthopedics and Anesthesia) in the medical faculties of Akdeniz University and by researcher was carried out.*

Results: *When the answers of the questionnaire were evaluated, it was found that most of the doctors who specialized in training needed anatomy integration (96,7%) because they believed that the anatomy training would contribute to the specialized training they received in the field of specialization of Anatomy education (88,7%), (95,1%) that anatomy training may be beneficial. Most of the physicians stated that this education should be given in the first (62,9%) or the second (37,1%) years.*

Conclusion: *In the light of the questionnaire results, the place and the importance of the knowledge of anatomy in post graduate medical education was questioned and it was emphasized that the knowledge of anatomy which can be obtained by the doctors who received specialist education during training can be important and useful.*

GİRİŞ

Tıp eğitimi; mezuniyet öncesi eğitim, mezuniyet sonrası eğitim (uzmanlık eğitimi) ve sürekli tıp eğitimi şeklinde üç grupta sınıflandırılır. Mezuniyet sonrası tıp eğitiminin amacı,

toplumun gereksinimlerine yönelik nitelikli hekimler yetiştirmektir. Her hekimin, kendi beklentilerini, ideallerini, gelecek adına yapmak istediklerini belirleyip, tercih ettiği uzmanlık eğitimi, eğitimin genel ve disipline özel bileşenlerini tanımlayan sistematik bir eğitim programı çerçevesinde yapılmalıdır. Bu eğitim programında anatomi bilgisinin önemi özellikle, klinikte cerrahi branşlarda öne çıkmaktadır (1). Bu eğitim içerisinde anatomi bilgisinin önemli bir yeri vardır. Özellikle Ortopedi, Radyoloji, Genel Cerrahi ve Plastik Cerrahi gibi uzmanlık alanlarında, vücudun normal şeklini, yapısını, vücudu oluşturan organları ve bu organlar arasındaki yapısal ve işlevsel ilişkileri inceleyen en eski bilim dallarından biri olan anatominin, yeteri kadar bilinmesi, doğru teşhis ve tedavi için oldukça önemlidir (2, 3). Ancak ne yazık ki; şuan ki uygulamada (19-20.01.2017 tarih ve 811 No'lu TUK Kararıyla) sadece Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi uzmanlık eğitiminde anatomi rotasyonu gerekli görülmüştür (4). Oysaki yeni gelişen minör invaziv metotlar ya da endoskopik cerrahi gibi uygulamalar, detaylı anatomi bilgisi ihtiyacını artırmıştır. Bu nedenlerdedir ki, son yıllarda anatomi eğitimi içeren kadavra kursları tüm dünyada yoğun ilgi görmekte ve oldukça yüksek ücretler karşılığında kurslar düzenlenmektedir. Bu tarz kurs eğitimleri hem malpraktisleri azaltmakta hem de morbidite ve mortalite risk oranlarını düşürmektedir (5). Tıp eğitimi sonrası uzmanlık eğitiminde, uzmanlık alanına yönelik bölgesel anatomi eğitiminin özellikle radyolojik görüntülerle harmanlanması, klinik problemlerin ve tanısal görüntüleme yöntemlerinin anlaşılmasında ve çözümlenmesinde oldukça yararlı olmaktadır (6). Bu çalışmada; Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Radyoloji, Plastik Cerrahi, Genel Cerrahi, Göğüs Cerrahisi, Ortopedi ve Anestezi

gibi farklı uzmanlık branşlarında uzmanlık eğitimi alan hekimlerin, eğitimleri sırasında anatomi bilgisine ihtiyaç duyup duymadıklarını test etmeyi amaçladık.

Gereç Ve Yöntemler

Çalışma; 2017-2018 eğitim-öğretim yılında, Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde Radyoloji, Plastik Cerrahi, Genel Cerrahi, Göğüs Cerrahisi, Ortopedi ve Anestezi anabilim dallarında, uzmanlık eğitimine devam eden, 62 gönüllü uzmanlık öğrencisi hekime yapılmış tanımlayıcı araştırma tipinde bir anket çalışmasıdır. Özellikle bu altı anabilim dalı, kendi alanlarında teşhis ve tedavi uygularken insan vücudunu tarif ve tasnif bilimi olan anatomi bilgisini kullandıklarından dolayı çalışmaya alınmıştır. Çalışma için, uzmanlık eğitimlerinin değişik kademelerinde (1. yıl, 2.yıl vs.) eğitim gören bu hekimlere, araştırmacı tarafından, Revizyon 3 ilgili literatür taranarak araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Anket soruları "Anatomi eğitimine uzmanlık alanınızda ihtiyaç duyuyor musunuz?", "Sizce uzmanlık eğitimimize anatomi eğitimi entegrasyonu olmalı mıdır?", "Anatomi eğitiminin uzmanlık alanınıza katkısı olacağını düşünüyor musunuz?", "Uzmanlığınız sırasında alacağınız anatomi eğitiminin sonraki hekimlik yaşantınızda size herhangi bir fayda sağlayacağını düşünüyor musunuz?", "Uzmanlık eğitim programınızda anatomi eğitimi veriliyor mu?", "Eğer verilmesi gerektiğini düşünüyorsanız, bu eğitim sizce hangi yılda alınmalıdır?" dır.

Cevaplar evet hayır ve kararsızım olarak gruplandırılmıştır. Anket tamamen gönüllülük esasına dayanarak yapılmış, ankete katılmak istemeyen hekimler çalışmaya dâhil edilmemiştir. Ankete katılan hekimlerin devam etmekte oldukları uzmanlık alanı, toplam uzmanlık öğrencisi sayısı ve çalışmaya

katılanların sayısı Tablo 1'de verilmiştir. Çalışma için, Akdeniz Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan (Karar no: 638) izin alınmıştır.

İstatistiksel Analiz

Anket sorularına verilen yanıtlar tanımlayıcı grafik ve tablo olarak sunulmuş yüzde (%) değerleri verilmiştir.

Bulgular

Hekimlerin "Anatomi eğitimine uzmanlık alanında ihtiyaç duyuyor musunuz?" sorusuna verdikleri yanıtlar Grafik 1A'da ve Tablo 2'de yer almaktadır. Plastik cerrahi, genel cerrahi, ortopedi ve anestezi eğitimi alan uzmanlık öğrencilerinin tümü Anatomi eğitimine uzmanlık alanında ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir.

"Sizce uzmanlık eğitimimize anatomi entegrasyonu olmalıdır?" sorusuna verdikleri yanıtlar ise Grafik 1B'de ve Tablo 1'de gösterilmiştir. Özellikle Ortopedi ve Genel Cerrahi alanında uzmanlık eğitimi alan hekimler; anatomi eğitiminin uzmanlık eğitimine entegrasyonunun gerekli olduğunu düşündüklerini ve aldıkları anatomi eğitiminin yararlı olduğunu belirtmişlerdir, bunu sırasıyla Göğüs Cerrahisi, Anestezi, Plastik Cerrahi Radyoloji branşlarında uzmanlık eğitimi alan hekimlerin izlediği görülmektedir.

Her iki grafikten de anlaşılacağı üzere uzmanlık eğitimi alan hekimler, klinik branşlarla temel bilimlerin önemli bir yapı taşı olan Anatomi eğitiminin uzmanlık eğitiminde de iç içe olması konusunda hem fikirdir.

Yapılan ankette hekimlerin % 80'inden fazlası Anatomi eğitiminin uzmanlık alanlarına katkısı olabileceğini vurgulamışlardır. Bu durum Anatomi bilgisinin klinik branşlardaki öneminin altını çizmektedir (Grafik 1C, Tablo 2).

"Uzmanlığınız sırasında alacağınız anatominin,

sonraki hekimlik yaşantınızda size herhangi bir fayda sağlayacağını düşünüyor musunuz?” sorusuna verilen yanıtlar ise Grafik 1D ve Tablo 2’de yer almaktadır. Ortopedi, Genel Cerrahi Anestezi ve Plastik Cerrahi asistanlarının % 100’ü uzmanlık eğitimi sırasındaki aldıkları anatomi eğitiminin sonraki hekimlik yaşantılarında kendilerine faydalı olabileceğine inandıklarını belirtmişlerdir.

Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi uzmanlık eğitim programında sadece Plastik Cerrahi anabilim dalında anatomi rotasyonu ve dolayısıyla anatomi eğitimi olduğu 5. soruya verilen yanıtlardan tespit edilmiştir (Grafik 1E, Tablo 2).

Ankete katılan hekimlerin %54,23’ü eğitimlerinin 1.yılında, %45,7’si ise 2.yılında anatomi eğitiminin alınması gerektiğini belirtmişlerdir (Grafik 1F, Tablo 2).

Tartışma

Tıp ve uzmanlık eğitimlerinin yapıldığı sistemler ve kaynaklar eğitim/öğretim kalitesinin şekillendiği yerlerdir. Tıbbi bilginin temel taşlarından biri olan anatomi bilgisi, özellikle klinikte bir hastanın hastalığının anlaşılabilmesi ve uygun tedavi için gereklidir (2, 3). Anatomi üç boyutlu düşünmeyi gerektiren görsel bir bilim dalı olarak tıp fakültelerinin, gerek mezuniyet öncesi gerek mezuniyet sonrası eğitim öğretim programları içerisinde oldukça önemli bir yer teşkil etmektedir (7), ancak mezuniyet sonrası (uzmanlık) eğitimde, sadece Plastik Cerrahi Anabilim Dalı’nın eğitiminde anatomi rotasyonu zorunludur (4). Bu durumu değerlendirmek amacıyla yaptığımız ankette, uzmanlık eğitiminde anatominin yeri ve gerekli olup olmadığı sorgulanmaya çalışılmıştır. Her alanda olduğu gibi, günümüzde uzmanlık sonrası tıp eğitiminin yeterliğinin ve etkinliğinin değerlendirilmesinin de veriye ve kanıt dayalı olarak yapılması önem kazanmıştır (8). Bu

amaçla, gerek mezuniyet öncesi öğrencilerin gerekse mezuniyet sonrası asistan hekimlerin örüş ve düşüncelerinin alınması, anket çalışmalarının yapılması, eğitimi yönlendirmede başvurulan yöntemlerden biridir (6). Yapılan anket çalışmasında da asistan hekimlerin uzmanlık eğitimlerine anatomi bilgisinin entegrasyonu hakkındaki görüşlerinin alınması hedeflenmiştir.

Anket sorularının sonuçları değerlendirildiğinde, ankete katılan hekimlerin büyük çoğunluğunun uzmanlık eğitimine anatomi eğitiminin entegrasyonunun yararlı olduğunu ve ilerleyen hekimlik hayatlarında da fayda sağlayacağını düşündükleri ortaya çıkmaktadır. Hekimlerin büyük bir çoğunluğu ise bu eğitimin özellikle son yıla bırakılmaması gerektiğini, eğer alınacaksa, anatomi eğitiminin birinci ya da ikinci yılda alınması gerektiğini verdikleri cevapla vurgulamışlardır.

Açar yapmış olduğu çalışmada, tıp eğitiminde anatomi bilgisinin yalnızca lisans değil, uzmanlık eğitimi döneminde de çok önemli ve güçlü bir halka olduğuna dikkat çekmiştir. Özellikle cerrahi branşların, çalışmalarını öncelikle kadavra üzerinde deneyimlemelerinin tedavi ve tecrübe açısından çok daha faydalı olabileceğini vurgulamıştır (9).

McRae ve arkadaşları yaptıkları çalışmada kadın doğum uzmanlık öğrencilerinin, eğitimlerinde anatominin, özellikle plastinasyon yöntemiyle yapılan anatomi eğitiminin, uzmanlık eğitimlerine standart kitaplardan ve görüntülerden çok daha fayda sağlayacağı şeklinde bir değerlendirme yaptıklarını vurgulamışlardır (10). Hindistan’da yapılan çalışmada, Ortopedi uzmanlık eğitiminde anatomi eğitiminin eksikliğine bağlı olarak bir yetersizlik olduğu araştırmacılar tarafından bildirilmiştir (11). Yapılan bu ankette de özellikle Ortopedi ve Genel Cerrahi anabilim

dallarında uzmanlık eğitimi alan hekimler, eğitimlerine anatominin entegrasyonunun olması gerektiğini, bunun eğitimlerinin kalitesini artıracaklarını, faydalı olabileceğini verdikleri cevapta belirtmişlerdir.

Isbell ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada ilk yıl asistan hekimlere gross anatomi kursu düzenlemişler ve akademik eğitimlerine etkisini test etmişler, sonuçta gross anatomi laboratuvar eğitimi alan asistanlar, aldıkları eğitimi faydalı bulduklarını ve başarılarına olumlu katkı yaptığını vurgulamışlardır (12).

Günümüzde tıp eğitiminin uzmanlık eğitiminde temel ve kalite geliştirme kriterlerinin yani, DTEF (WFME, Dünya Tıp Eğitimi Federasyonu) evrensel standartlarının sağlanması hedeflenmelidir. Bu bağlamda; misyon ve hedefler, eğitim sistemi, ölçme ve değerlendirilme şekli, eğitim kadrosunun organizasyonu ve akademik özerklik, eğitim ortamı ve kaynakların tanımlanması, eğitim programı ve organizasyonu, sürdürülebilirlik ve yenilenme konularındaki temel konular ile kalite standartları yeniden gözden geçirilmelidir (13). Yaptığımız anket sonuçları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, uzmanlık öğrencileri hekimlerin çoğunluğunun özellikle uzmanlık eğitiminin ilk yıllarında anatomi eğitimi verilmesinin ve bunun ileriki hekimlik yaşantılarında kendilerine fayda sağlayacağını düşündüklerini göstermektedir. Dünya Tıp Eğitimi Federasyonu'nda tıp uzmanlık eğitim programlarında tek düzelikte ısrar etmenin yararı olmadığını altını çizmektedir (14). Bu kapsamda mevcut uzmanlık eğitiminin tekrar gözden geçirilmesi, bu eksikliklerin giderilmesi için önemlidir. Bu çalışmanın kısıtlayıcı tarafları, çalışmaya katılan hekimlerin sadece Akdeniz Üniversitesi'nden olması ve tüm uzmanlık dallarında yapılmamış olmasıdır. Bu nedenle çalışmamız, daha geniş kapsamlı

çalışmalara temel oluşturabilecek bir ön çalışma niteliğindedir.

SONUÇ

Tıpta uzmanlık eğitimi programlarının niteliğinin artırılması, standartlarda niteliğin alt düzey olarak yorumlanmasından sakınılması, böyle bir gelişimin başarılması için gelişimi vurgulamalı, eksiklikler belirlenmeli ve rehberlik sağlanmalıdır. Farklı branşlarda uzmanlık eğitimi alan hekimlerin, kendi uzmanlık alanlarında anatomi bilgisine verdikleri önemin yaptığımız anketle birlikte altı çizilmiştir. Elde edilen sonuçlar eğitim-öğretimle ilgili düzenlemelerde yol gösterici olabileceği kanaatindeyiz.

Etik Açıklamalar

Araştırmanın yapılabilmesi için Akdeniz Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (Karar no: 638) izin alınmıştır. Asistan hekimlere çalışmanın amacının açıklanmasının ardından, araştırmaya katılmaya gönüllü olan hekimlere anket dağıtılmış, isim yazmalarının gerekli olmadığı belirtilmiştir.

KAYNAKLAR

1. Sayek, İ., Odabaşı, O., Kiper, N. (2006). Türk Tabipler Birliği mezuniyet öncesi tıp eğitimi raporu. Türk Tabipleri Birliği Yayınları. Ankara
2. Sarsılmaz, M. (2014:14). İnsan Anatomisi. 1. Baskı. Akademi Basın. İstanbul
3. Drake, R.L., Vogl, W., Mitchell, A.W.M. (2005). 2nd Edition. Gray's Anatomy for Students. Churchill-Livingstone. Philadelphia

4. <http://tuk.saglik.gov.tr/rotasyonlar>
5. Şeker, M., Şendemir, E., Malas, M.A., Uysal, İ., Denk, C., Şehirli, Ü., Sarıkcıoğlu L. (2013). Türkiye’de Kadavra Sorunu Ve Çözüm Önerileri. Ankara
6. Erpek, S., Dereboy, Ç., Altınışik, M. (2002). Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi öğretim elemanları ve öğrencilerinin uygulanan tıp eğitimine ilişkin görüşleri. Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi. (3), (13-20)
7. Gulekon, İ.N. (2017). Anatomi Eğitiminde Radyolojik ve Klinik Anatominin Yeri: Öğrenci Görüşleri. Gazi Medical Journal. (28), (179-83).
8. Tuygar, S., Kus, I., O.S., Ozcan E, Gulcen, B. (2015). Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Anatomi Eğitimine Yönelik Memnuniyet Düzeyleri Ve İlgili Değişkenlerin İncelenmesi. Tıp Eğitimi Dünyası. (42), (5-14).
9. Gokce, E. Aydınlanma serüveninde bir dönem: Tıp fakültelerinde kadavra bulunamıyor. <http://haber.sol.org.tr/toplum/aydinlanma-seruveninde-bir-donem-tip-fakultelerinde-kadavra-bulunamiyor-186609>
10. McRae, K.E., Davies, G.A., Easteal, R.A., Smith, G.N. (2015). Creation of plastinated placentas as a novel teaching resource for medical education in obstetrics and gynaecology. Placenta. (36/9), (1045-51).
11. Murlimanju, B.V., Krishnaprasad, P.R, Santosh, Rai, P.V., Dinesh, K.V.N., Prabhu, L.V. (2017). Current state of orthopedic education in India. Indian J Orthop. (51/3), (349-50).
12. Isbell, J.A., Makeeva, V., Caruthers, K., Brooks, W.S. (2016). The Impact of Team-Based Learning (TBL) on Physician Assistant Students’ Academic Performance in Gross Anatomy. J Physician Assist Educ. (27/3), (126-30).
13. Sayek, I., Elçin, M., Odabaşı, O., Turan, S. (2007). Dünya Tıp Eğitimi Federasyonu Tıp Eğitiminde Niteliğin Geliştirilmesi için Evrensel Standartlar. Copenhagen Üniversitesi. Publisher; Kandrup Bogtrykkeri A/S. Danimarka.
14. Van Niekerk, J.P. (2003). WFME Global Standards receive ringing endorsement. Med Educ. (37), (7). (585-6).